

Лапоха Владислава Вадимівна

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУР З НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ У ВІЙСЬКОВІЙ ТА ОБОРОННІЙ СФЕРІ

В історії становлення та розбудови органів прокуратури незалежної України як державної інституції забезпечення захисту прав і свобод громадянина, усього суспільства, військові прокуратури посідають важливе місце. Виваженням кроком в організаційно-методичному забезпеченні діяльності органів військових прокуратур стало утворення у Генеральній прокуратурі України в 1992 році управління нагляду за додержанням законів у Збройних силах України та оборонній промисловості, гідним правонаступником якого стало Головне управління військових прокуратур.

Реформи, які відбувалися протягом часу, змінювали організаційну, організаційно-штатну структуру, функції, діяльність, повноваження і обов'язки органів військової прокуратури. Мали місце непоодинокі випадки ліквідації військових прокуратур (2012, 2020 р.р.)[4].

Злочинність в армії визнається найнебезпечнішим дестабілізуючим фактором, що вкрай негативно впливає не тільки на Збройні Сили України, але й на національну безпеку держави – чим вище її рівень, тим менше можливостей використання армії як ефективного інструмента вирішення зовнішньополітичних і внутрішніх проблем. Суспільна небезпека злочинів, вчинених військовослужбовцями, об'єктивно пов'язана не тільки з порушенням суспільних відносин, характерним для злочинних діянь цивільних осіб, але й з ослабленням військової дисципліни як найважливішої складової бойової готовності військових частин і з'єднань. Армія є одним з найбільш закритих державних інститутів. З метою забезпечення належної організації діяльності військових прокуратур, розмежування їх компетенції з територіальними прокуратурами, здійснення ефективного впливу на зміцнення законності та правопорядку у військових формуваннях та об'єктах оборонно промислового комплексу держави були поновлені спеціалізовані військові прокуратури – Спеціалізовані прокуратури у військовій та оборонній сфері регіонів (на правах обласних) та підпорядковані їм прокуратури на правах окружних. В умовах особливого

періоду, зокрема при проведенні антитерористичної операції, запровадження надзвичайного або воєнного стану, із залученням з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, інших військових формувань, місцем постійної дислокації яких є територія в межах військового гарнізону, – особовий склад військових прокуратур (прокурори, слідчі) можуть відряджатися до районів розташування цих з'єднань, військових частин (підрозділів) на період виконання вказаними з'єднаннями, військовими частинами та підрозділами завдань за призначенням.

У своїй діяльності Спеціалізована прокуратура у військовій та оборонній сфері, як і інші прокуратури, керується Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру», Кримінальним та Кримінальним процесуальним кодексами України, іншими актами законодавства, галузевими наказами Генерального прокурора [1].

Наказами Генерального прокурора визначено особливості здійснення процесуального керівництва прокурорами Спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері. В цих наказах детально регламентовано порядок проведення досудового розслідування слідчими і дізнавачами, окреслено, в яких саме категоріях справ прокурори цих прокуратур здійснюють процесуальне керівництво, особливості розслідування правопорушень, здійснених у співучасті, якщо хоча б один із суб'єктів є військовослужбовцем тощо [2].

Військові прокурори повинні координувати діяльність підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, військової контррозвідки Служби безпеки України та інших правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю, протидії корупції, у тому числі в організованих формах, у воєнній сфері [3].

Останні суспільно-політичні події в Україні, оголошення воєнного стану в державі, дали привід для обговорення на всіх рівнях питання щодо відновлення органів військової прокуратури. Діяльність спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері, їх структура, принципи комплектування (за рахунок цивільних осіб) та організаційні засади діяльності не повною мірою відповідають ступеню загроз державі в воєнній (оборонній) сфері. Дослідження зарубіжного досвіду стосовно діяльності військових прокуратур дає підстави стверджувати, що такі прокуратури діють у багатьох країнах (Фран-

ція, Румунія, Азербайджан, Болгарія, Данія, Кіпр, Швейцарська Конфедерація [4].

З часу введення воєнного стану в державі спеціалізованими прокурорами викрито непоодинокі випадки незаконного переправлення осіб, придатних до військової служби, за кордон за неправомірну вигоду (ч.3 ст. 332 КК України), за фактами поширення інформації про розташування Збройних сил України, за можливості їх ідентифікації на місцевості (ч. 2 ст. 114-2 КК України), незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги військового призначення (ч. 3 ст. 201-2 КК України), викрадення зброї та боєприпасів (ст. 410 КК України) тощо.

За підтримання публічного обвинувачення спеціалізованими прокурорами у військовій та оборонній сфері ряд колишніх офіцерів Збройних Сил України судом визнані винними у дезертирстві та державній зраді (ч. 1 ст. 408, ч. 1 ст. 111 КК України) та засудженими до покарання із значним терміном позбавлення волі.

Результати роботи військових прокуратур упродовж трьох десятиліть засвідчили свою важливість на етапі військово-правової реформи, засвідчили високу ефективність діяльності у забезпеченні законності та правопорядку у Збройних силах України та інших військових формуваннях держави.

Список використаних джерел

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
2. Про особливості діяльності військових прокуратур: Наказ Генерального прокурора України від 22.11.2021 р. № 370. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0370905-21/conv>
3. Про окремі питання забезпечення початку роботи спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері (на правах окружних): Наказ Генерального прокурора № 54 від 02.03.2021 р. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=211527
4. Д'ячков Д. С. Принципи організації та діяльності прокуратури України в умовах її реформування. дис...канд. юрид. наук: 12.00.10. / Д'ячков Д. С. ; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса. 2018. 225 с.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Кісліцина І. О.